

ОБЛКУУСКОМДА

«РСФСР-нің аймагы чыңар депутаттарынын край, область, округ, район, коорай, кезде болган суур Советтеринге сонгуулар дугайында Дүрүнүн» 128 чүдүндө болган «Эскер чоруй» багган депутаттарын орунга чамкы сонгуула округтарынын талазы-биле край, область, округ, район, коорай, кезде болган суур Советтеринге сонгуулар чорударынын чурумуну дугайында» РСФСР-нің Демн Советинин Президиумуну 1951 чылдык август 3-теги Чарлымыга дүштүр эскер чоруй багган депутаттарын орунга лараазына районлар Советтеринге сонгуулар чорудар дугайында аймагы чоннар депутаттарынын Тыва область Советинин күсөкчи комитетинин иштинеразын болза:

1958 чылдын апрель 6-да, дыштаныр хүндү аймагы чоннар депутаттарынын Чоюн-Хемчик район Советинге Тесе-Хал-ның № 18 сонгуула округуну ч талазы-биле; аймагы чоннар депутаттарынын Тес-Хем район Советинге Сүт-Бажынын № 9 болган Ак-Эриктил № 33 сонгуула округтарынын талазы-биле; 1958 чылдын апрель 13-те, дыштаныр хүндү аймагы чоннар депутаттарынын Тайдн район Советинге сонгуулу № 27 сонгуула округунун талазы-биле; аймагы чоннар депутаттарынын Чаа-Хал район Советинге Кара-Талдык № 12, Ак-Туртуну № 29 болган Ак-Туртуну № 34 сонгуула округтарынын талазы-биле сонгуулар чорудар.

Мал ажылынга кичээнгейни кошкатпас Колхозчу малчыннарда

Бай-Тайга районун «Малчын» колхозуну мураакчы койжулары малды чаш төлдү буюн камгалап ап турарлар. Койжу Шажу Чоюк хүнге чедир төрөн 128 койлун, И. Байыр 185 койлун, Олаз 285 койлун, Адымш 210 койлун хураганнары тус-тус менди алганнар.

Чаш хураганнарынын намын барымдаа деп доруктар сакман дээр методу койжулар ажылдап турар. Чыкээ, чаш төртүтүлген хураганнарынын иелери-биле калы тус-тус «клеткаларга» 3—5 конуктарга тургузар, оон тусай «реабилитация» хураганнарынын боттары үчү доруктуруп турар.

Каз-Хем районун «Совет Тыва» колхозуну койжуу Т. Тембурел ол ажылга ам чеди чыл болуп турар. Ам оон калында 360 төртүр койлар кышты күштендилел эрттирип турар. 1958 чылда чүс хой бүртүндүн 100 хураганны камгалап алып, бир койдан-на 2,5 кг дүстү алып деп социалисттик хүдээлген койжу буюнга алган.

Эрткен чылын малдын чаш төлдүн иланан алып алган, дүк кыргыздыннын планын күсөткөн дөш немелде төлөвирин амга чедир бербээ деп койжу хемудай араак чугалап олтурар. Бүгү мыштык дүртүндү менээ зоотехник, мал эмчики болган еске кым-даа келбөө. Ам койлар хураганнары агаалган. Мычала-даа колхоз баштаар чери койларга чидиртир сизинга амга чедир сөөртүп бербөөн. Койларын тастап хорлангылай берген жанынары чаш экиртти чашкынын белин колхозта тусай артемилер менээ эсеп бербөө деп койжу Тембурел уламчалап чугалаган.

Моон ап көрөгө, «Совет Тыва» колхозуну баштаар чери болган мал ажылынын тусай артемилери мал ажылынын эрентей өртү, тус-тус малчынарга толарай дуза көргүсөйли турары илдедилер.

Хоочуп хойжунуң үлегери

Чыстын чыгыс хүннери улам-на узуп, Аргактык малдарынын мөстери карандылап, улуг-улуг даглар кара кылдыр берсинип казын. Чаа-Хал районун Денин аттыг колхозуну хой кадарчымы 67 харым Бегзи ашаа бо дагларга кара чымын бээр мал кадарык өтүп келген. Бо чылын ол 500 ажыг хойларын калдыр турар. Оларын итинден 350 хире хой төртүр. Хойларын төртүр үсч чокушуп келдери кадарчы Бегзи чун оларды чаш хонжында көчүп келген. Чд төрөн хойларга, чаш хураганнарга чидиртир сизин, сула, тус чүдүдери мыд белекпей, дажып алган.

Малдын төртүр үсч малчыны эң-э харымсагалыг үс. Ол үсч малчын кизи орта уйгу-даа удубас. Ам Бегзиниң кадарчы хойларындан 170 хойлар төрөн. Оон хураганнары чидирг чокка камгалап алган өстүрүп турар. Улуг хойларга ити кажаалар ылган: оон бирөөнине төртүр чыгаан боос хойларын үсч кажаалар турар. Оон анында чаш хураганнарга үс кажаалар бар: мырындай чаш хураганнары бир кажаага, оон элөөдери эске кажаага, доруга берген улуг хураганнары үсч кажаага ажаан доруктуруп турар.

Малдың чаш төлүнге кичээнгей салыр

Барыш-Хемчик районун «Большевик» колхозунун хов массалык-биле оолдан турар. Нитини-биле 1177 оолдан хойдан 1142 хураган өки доругу турар. Койжулар Болжаан, Ак-Баштыг, Аран-чаш олар төртүтүнген чаш хураганны чидирг чок камгалап алганнар.

Малчыннар-биле колхозтуң мал амчыла, зоотехникти харызаа чок. Малдың чаш төлдүде кара өткөс өдөр аарыг бар.

Чалгаа кадарчы

Эрэн районун «Мэрен» колхозунун Сын-Майышта сүт-баран фермазынын ишес кадарчыны эң Дадарынай боуна онаашкан хүдээлгенди ак-сеткилдиг күсөтпейли турар. Саар инектери ол чөгүрү негеделине чедир одаратпай, оларын эртенге фермадан сүрүп үндүргөн одарынга белин чедирбей, ара каалпач, чынып келер таварыгалар хой удаа болган.

Монге-Кызыл, Картыгыч колданында 37 хураган өткөткөп өлгөн. Каргыч чаш хураганнар хүнөө алырынга белин эвээ болган. Хураган кажаагы белекпей албой, кымын кескен чон иш-биле туткан инек кажаагында чаш хураган кажаалар турары зоотехник-биле мал өччүлүн дүвүрөтпейли турар.

Малдын ажаалгазын күштелдирер

Бай-Тайга районун «Мураакчы» колхозунуң малчынары малды кышкы оздарлардан чакы ораларына шилчедериин белекпей ажылынын чорутуп турар. Эш Урбанын ууртанын тудужулар 400 баш хой кирер бир улуг чаш кажаанын туду дооскан болган шала кылдынган

үш кажааларын кырын дуглаан. Олар беш кезек чашаларын белекпейли кылып турар. Колхозтуң активтери мал кажааларын чымылаарынга үргүчү дузаларын кылганнар.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетяклин кудумчузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 3—62, редакторун оралакчынын иштэки информация кидизиниң 3—88, харымсалгы секретарынын, аударуу болган амьдурат кидизиниң база бухгалтерияны 4—98, партия амьдур, пропаганда, улутпур болган транспорт, кезде ажал- агый кидизиниң 3—68, чагаа кидизиниң 3—65.

Тоюу районуну Тоора-Хемде коммуналь ажал-агыл конторазынын туду бригадалы эркен чылды туду планы 132 хуу, септелге планын 102,6 хуу күсөткен. Бригадалык жежигүнери май мурунуу социалисттик чарымы кал баргышкан, 1958 чылдын бирги кварталынын амалгазын хууса бетинде эрестиг күсөткөннөр.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

Колхозтарда тудуг ыяжының белеткелинден

Бий-Хем районуну Ленин аттыг көзө ажал-агыл артелинни тудуждары бо чылдык тудууларына херекеттилер туду материалдарынын белеткелин орнаа-застыг чорутуп турарлар. Март айнын 15-ке чедир планда көрдүнгөн 2500 кубометр тудуг мыжы бүрүн кестинген болган оон 1600 кубометри тудуг шаадында дүктүртүнгөн.

Тайдн районуну «Тилеке» колхозунга тудуг мыжынын белеткелди хоудан агаалып болган ам-даа өжүк темп-биле чоруп турар. План дугаары мыш белеткелинге 34 кизи негетиниң турар, а мында чүгө 16 кизи ажылдап турар. Тайдаа ажылдап турар кизилерни транспорт болган мыш белеткелинге херекеттилер еске-даа чепсек-херексел-биле, баз ашк-чөм-биле артелин баштаар чери бүрүн хандырбайли турар. Колхозта тудуг бригадалынын бригадир К. Норбу мыш белеткелинде колхозчуларын күш-ажылынын толаргай ууртпай, те шагын хой кезини колхоз төвүнге эрттирип турар. Бригадиниң харымсалга чөгүн ажылдап алган, мыш белеткелинге чоруткан чамкы колхозчулар чана бергилөөнөр.

М. МААЖЫН.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

Сүт-Хал районуну «Алтан-Маадыр» колхозунуң мыш белеткелчери бо үсч чедир планда көрдүнгөн 3000 кубометр тудуг мыжын бүрүн көсөп, аг черлерге үндүрүшкан, оон 1500 кубометри тудуг шаадында өккөп дүктүргөннөр. Оон анында 1500 кубометр тоглаа белеткелтиген.

Тудуждарыны социалисттик чарыкка алган хүдээлгелериниң түнелин көргүсөп көргүдөгө самбаралар, агиткуудулар, хана солуннар болган дээп, плакаттар бригадалык тураанга көзүлбөйли турар.

Н. ООРЖАН.

А. БАДЫРГЫ.

Тудуг материалдарынын белеткелин дүргөдөй

Өзүр районуну «Совет Тываның 5 чылы» колхозунуң тудуг бригадалы 1200 кубометр мышты белеткээр турган 970 кубометрин кескен. Мындык-даа болза, мыш сөөртүлдөсө өжүк, чүгө 128 кубометр мыш сөөртүлгөн. Дандыр-оол, Доржу тусту онаашкан ажалдарынын нормалын алу-бүрдө 120—130 хуу күсөткөн турар.

Бригада колхоз төвүндө тура 60 аллометр Чалаттык шаар малчын чамкы ай хевирин 5 чаш кажааларын тудурын планнаан, ам 4 кажаанын мыжын сөөртүп алган. Бо чылын чүгө малчыннарда белин 12 чуртталга бажынарынын немей тудар планын, тудуждар ам мал фермазында 3 чуртталга бажынын туткан.

Сарыг-Септин үлетпүр комбинадыны географтыг туруш байдалы дыка таарымчалыг: ы.ш. тудуубу малгажы, дүштүг дажы мырындай чанында. Оон текчүлүг чегенелештиги база четчир. Механизациялаа мастерска, тудуубу кылдыр пресс, шилорама, дәрбе, чазынар болган дарааннар мастерскалар бар. Оон ичин бүдүргө чериниң эртенге автоматизация, тракторлар база ажылдап турарлар. Бүдүргөдөгө тускы артемилер болган мураакчылар база өтүп турар. Чыкээ, 1958 чылдын январь 1-де байдал-биле алтыра, бүдүргөгө шуут ажылдап турган 52 кижиниң 20-ш үлүг-нормалын ашыр күсөткөн мураакчылар болган.

Кестинген мыштын тудуг үстөктөрине сөөртүлдөсө хар эркиниң бетинде доозары чугула. Дөртен ажы аыттары, 18 шанаак, бир автомашина-биле хандыртылган 30 кизи составтыг тудуг бригадалы тудууларын дүргөн кылып, доозуп болуур аргалы.

Ажылчы чоннар депутаттарынын район Советинин күсөкчи комитети мурунда чылдарда комбинадын саарылга херектин доозулары-биле чүрт бөлүктөндүн чүс-чүс муң рубль акшаны эгитимеил-биле үндүрү берли келген. Оон мын ай Сарыг-Септе күрүнө банкымын сал-быры комбинатка чык бүрдө-ле кыска хуусааның чезилин дузалачы кылдыр берип турар. Чүгө 1957 чылда белин 432 рубль акшаның чезилин комбина-ка тывыскан.

Оон мын комбинат продукциянын бот-үнези 1956 чылга улур 5,3 хуу чингидир планын турган. Ол план күсөткөнүр хамаан чок, харын 11,3 хуу чедир улгаткан. Чыкээ, 1 тонна чугай чедир улгаткан. Чыкээ, 1 тонна чугай чедир улгаткан. Чыкээ, 1 тонна чугай чедир улгаткан.

Мычалажөк бүгү болдунар аралар болган дузалачылар турбүжө, районун улутпур комбинады багай ажылдап, колхозтарын, албан организация чериниң, ажалчы чоннарынын херектелип хандыртып шыдавайли турар. Оон харазы-биле комбинат сак-дөө талазы-биле бергелдене турары.

Оон мын комбинат продукциянын бот-үнези 1956 чылга улур 5,3 хуу чингидир планын турган. Ол план күсөткөнүр хамаан чок, харын 11,3 хуу чедир улгаткан. Чыкээ, 1 тонна чугай чедир улгаткан. Чыкээ, 1 тонна чугай чедир улгаткан. Чыкээ, 1 тонна чугай чедир улгаткан.

Х. САЛЧАН.

Редакцияга Чагамалар

Чагыткан солуннарынык читкен

Сүт-Хал районуну харызаа конторазы (начальниги эш Глухов) колхозчуларын чагыткан солуннары болган журналдарын эзелеринге өй-шаанда чедирин бербейли турар. «Коммунисттик херел» кезде ажал-агыл артелинни жежигүнери 1957 чылдын январь 31-де 742 рубль түндүг акшаны районуну харызаа конторазыга төлөөн, кезде ажал-агыл-ның ажал-бүрү журналдарын чагыткан. Херек кырында амдыга чедир колхозчулар чагытса-даа журнал албаан.

Районуну колхозтарынче радио дүмчүлүгү харызаа конторазы харымал турар болган радио дүмчүлүгү артын ол контора ай самында төлөп ап турар. «Коммунисттик херел» колхозтуң колхозчулары бо чылдын январь айда дүмчүлүгү шыдаган. Кычалажөк ол айнын радио хөдөлгөсүн контора доозу-биле төлөп алган.

Бастыг чагыткан журналдарынык чүгө келбестей берген!—деп харызаа конторазынын ажалдакчыларымын айтырарга, эш Глухов: — Чагыткан оолдун, март айда алыр сиздер—деп харызаан. Март ай ам төлүп турар. Журналдарынык ам-даа чок. Журналдарын чыл хуусаалыг чагыткан болгай бис. Ам башчаар бис деп, чамкы колхозчулар база калап неген чедө бөөргө,—бис калчыл билдир бис—дөш, ха-

Районуну харызаа конторазынын ажалында 700 ажыг рубль өрөнгө болган. Ажылчы чонун негеделин чөгүрү өй-шаанда хандырары чугула болуп турар. Н. НӨН-ООЛ. «Коммунисттик херел» колхоз.

Эскербейли турар

Каз-Хем районуну «Октябрь 30 чылы» көдө ажал-агыл артелинни склад өргө-көчүн эш Решетников колхоз баштаар чериниң айтымыннарды күсөтпейли, колхозчуларын негеделин хандырбайли өлгөн.

Эш Решетниковтун мындыг чоругу ажылга шаптык болуп турар. Сөөгү үсч арагаже хандып, таным-көрүштери-биле арагалып чоруй баар аптарган. Эш Решетников склад өргөкөчүн ажалдаан бээр чүгө үш ай чедип турар. Бо аралында 700 ажыг рубль өрөнгө болган. Склад өргөкөчүн ажалында харымсалга чок, колхозтуң ажал-агыл-ның шаптыкты болдуруп турла, көлөкө баштаар чериниң эскербейли турары мын эвээс. Д. САЙЫТ-ООЛ.

Почта чедирилгезин экижидер

Бай-Тайга районуну «Тал» колхозунуң дыка хой малчынары Кара-Хал көдө Советтин деискээринде чуртуп турарлар. Малчынарынык чагылааларын, чагаа бажынарынын чөгүрү үсчине чедирин бербейли турар.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

Малчынар Иргит-оол, Маадыр, Успун, Самык, Санчан, Самбуу, Бадарыч, Долганмаа оларын чагаам алган «Шын» солунуну бирөөдөн үсчине чедир номерлери көзө Советтин конторазыга чыккан чоруктар.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

Ревизия комиссиязын оттурар

Коллективтиг улуг ажал-агыл ревизия комиссиязынын харымсалга болган ажылы улуг. Мындыг түрбүжө Чоюн-Хемчик районуну «Октябрь 30 чылы» колхозунда ревизия комиссиязы болупн хүдээлген шуут үтүп, өрткен чылдык дүртүндө чагытса-даа ревизия чорутуулан февральда өрткен өчөттүг хурагалы өлгөн.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

Ревизия комиссиязынын даргазы турган Сөгбөин ажы кылбаан дөш каган сонугайлы, оон орунга Мижиг-Доржуну сонугаан. Оон бээр бүдүн чуртык ай артык болза-даа, ревизия комиссиязы удуу-шанаа. Колхозтуң бухгалтерия ашаралды-ганың ажал-херестеринде, складтарын эч-херектинде, мал-маганын ончалында болган еске-даа чүдүдөргө ревизия комиссиязынын кынаа чөгүрү ажы-дары хой.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

Чурукта: тудуждарыны ити аал ишти курттаар бажыны тудуп турары. Мурунда тудуг бригадир эш Шадрия. Фото П. Гольцовуу.

РЕДАКТОР К. С. ШОЙГУ.